

ACADEMIA ROMÂNĂ

Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii

– Divizia de Istoria Științei –

STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS

Vol. XVI/2023

Editura MEGA

NARCIS ZĂRNESCU: INTRODUCERE ÎN DOCTRINOLOGIE. TRATAT DESPRE ȘTIINȚA PROGNOZELOR MINIMALE: PRINCIPII, STRATEGII, IPOTEZE

Mihai NEAGU BASARAB¹

m_neagu@t-online.de

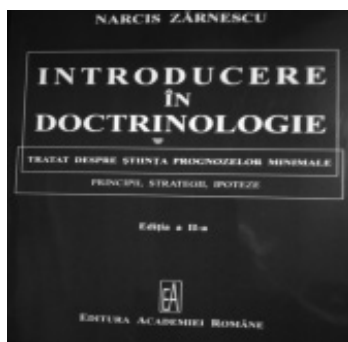
ABSTRACT: In fact, a review of this Treaty, entitled *Introduction to Doctrinology. Treatise on the Science of minimum Forecasts: Principles, Strategies, Hypotheses*, could be written almost alone, if we select fragments of the three generous presentations, true User's Guides and best practices for interpretation of criteria of this science, which the author calls *doctrinology* – the science of economic, political, ideological doctrines etc.; a metaconsciousness of historical practice, cultural practice, human condition. The three introductions – *On a project of the present time* (PhD. Napoleon Pop), *Plea for a non-canonical book* (acad. Lucian-Liviu Albu) and *A pilgrim among doctrines or about the reliability of meta-doctrines* (acad. Ilie Bădescu) – signed by outstanding personalities, each in their field of activity (financial markets, money and banking), map the complex and basic ideas, the novelty and originality of the method, approach and analytical models and their ability to generate predictions in the fields addressed.

KEYWORDS: doctrinology, “metaconsciousness of historical practice”, predictions.

Dată fiind actualitatea și succesul în comunitățile academice din țară și străinătate, de care s-a bucurat prima ediție, lucrarea, *Introducere în Doctrinologie*, subintitulată *Tratat despre știința prognozelor minimale. Principii, strategii, ipoteze*, a fost onorată de Editura Academiei Române, de curând, cu o nouă ediție (2023). Tratatul este recomandat, în primul rând,

¹ Dr. Mihai Neagu Basarab, medic, istoric, scriitor, publicist; Directorul Institutului Român și al Bibliotecii Române din Freiburg-im-Breisgau. Președintele Academiei Germano-Române din Baden-Baden.

de Napoleon Pop, autor a peste 50 de cărți și studii în domeniul economiei și finanțelor, care în Cuvântul înainte, intitulat *Despre un proiect al timpului la prezent*, consideră că „*Doctrinologia* este un concept original și un sistem teoretic novator, în spațiul practicii istorice, culturale, și, mai ales, în cel al condiției umane [...], care contribuie la bazele unei meta-conștiințe epistemice”. În Cuvântul său inaugural, intitulat *Pledoarie pentru o carte necanonică*, acad. Lucian-Liviu Albu constată „originalitatea abordării, faptul că nu este un manual standard, ci o carte necanonică, greu de clasificat, precum și eforturile autorului de a sintetiza un volum uriaș de informații [...], pe baza căruia se construiește cu răbdare un spațiu metadoctrinal, fundamentat pe multiple orizonturi epistemice”. Simetric și complementar, *Postfața*, semnată de Ilie Bădescu, MC, director al Institutului de Sociologie al Academiei Române, sintetizează câteva din ideile-cheie ale tratatului într-un subtitlu revelator (*Un pelerin printre doctrine sau despre fiabilitatea meta-doctrinelor*) și conchide că „demersul autorului, însemnat și contributoriu, configurează una dintre cărțile cu totul remarcabile, reprezentative pentru domeniul metateoriei economice și nu numai.”

Coperta I: INTRODUCERE ÎN DOCTRINOLOGIE. TRATAT DESPRE ȘTIINȚA PROGNOZELOR MINIMALE: PRINCIPII, STRATEGII, IPOTEZE. Autor Narcis Zărnescu. Ed. a 2-a. Editura Academiei Române, București, 2023, 272 pag., ISBN 978-973-27-3700-2.

Introducerea domnului Napoleon Pop semnalează nevoia, simțită mai ales de către economiști, de a încerca să înțeleagă ruptura dintre teoria și practica economică, rod al unei evoluții cu care știința mai că nu poate ține pasul, deși ar trebui să premergea practicii, în măsura în care

aceasta s-ar desfășura în limitele corectitudinii. Aici este vorba despre o anume legitimitate pe care o asigură tranziția, amestecul între nou și vechi. Dr. Napoleon Pop, specialist de talie internațională în chestiunile economico-financiar-bancare, consideră că „autorul este dispus să contribuie la bazele unei metaconștiințe epistemice, în care un rol important l-ar avea compunerea unei metateorii economice din care să nu mai fie eliminat subiectul – OMUL. Accentul pus pe obiectul economiei – resurse, valorificarea optimă a acestora – a estompat și a traumatizat relația și interacțiunea umană din binele social/colectiv în binele individual, fără de care nu poate exista nimic de interes în cercetările noastre sau în mersul acestei planete.” Ni se sugerează că o tranziție scăpată de sub control n-ar mai fi tranziție.

Academicianul Lucian-Liviu Albu își subintitulează *Cuvântul inaugural* „Pledoarie pentru o carte necanonică”. El este incitat, în cel mai înalt grad, de originalitatea acestui tratat semnat de Narcis Zărnescu, cărturar cu un doctorat în filologie și un altul în economie politică, științe care nu acoperă integral vasta deschidere științifică a autorului. Într-adevăr, autorul propune o nouă știință, definind *doctrinologia* drept „știința doctrinelor economice, politice, ideologice etc., o metaconștiință a practicii istorice, a practicii culturale, a condiției umane.” Doctrinologia ar mai fi și un proiect utopic, „un imperativ postkantian, în temeiul și pe orbita căruia se înscriu eforturile fenomenologice și analitice ale cercetătorului. Profesorul Narcis Zărnescu construiește cu răbdare un spațiu metadoctrinal, fundamentat pe multiple orizonturi epistemice, o rețea impresionantă, în care tezele și ipotezele, axiomele și teoriile se lasă descifrate; în care constantele euristice, algoritmii epistemici și invariantele demonstrației devin vizibile, la fel ca incorectitudinea axiomelor sau disfuncțiile logice.” Prefața se încheie cu una din întrebările grave din acest tratat: „Se pune întrebarea dacă, în acest context, dominat de tranziții, reforme, *efecte perverse*, marile capodopere ale gândirii economice, numite teorii neolibérale, neoclasice, monetariste etc. mai au vreo funcționalitate, produc o soluție, sau dacă, nu cumva, au devenit superflue și utopice. Din păcate, nici politicienii, nici economiștii actuali nu caută răspunsuri în cărțile lui Smith, Pareto, Lange, Keynes, Harrod-Dommar, Buchanan ș.a.”

Tratatul lui Narcis Zărnescu numără nouă capitole grupate în patru secțiuni. Primul capitol-secțiune se intitulează *Argumentum*. Aici autorul circumscrie conceptele cu care lucrează și stabilește natura legăturilor dintre

acestea, în dinamica obligatorie proceselor care se prelungesc în timp, dependente de variabilitatea unui important număr de factori. Profesorul Narcis Zărnescu și-a elaborat teoria sa asupra doctrinologiei ca o nouă și necesară azi știință, în perioada postmodernă și neo-postmodernă, până spre 2050. Într-o notă de subsol, el remarcă faptul că „evoluția fenomenelor economico-sociale din prima decadă a mileniului III, în speță 2000–2010, ca și erorile decizionale globale la nivelul politicilor financiar-bancare, au confirmat – din păcate – majoritatea prognozelor și deci eficiența și fiabilitatea doctrinologiei ca știință a dimensiunilor *fractale*, fluide, pluri-și metasubiective, colective, parțial codificabile.” Desigur că orice știință nouă, indiferent de rădăcinile ei, implică dificultăți de înțelegere și datorită modalităților în care înnoiește limbajul științific clasic. Doctrinologia nu face excepție de la această regulă, motiv pentru care, după *bibliografia* conținând 141 de titluri urmează un destul de amplu *glossarium*, înaintea *indicelui de nume* și *indicelui tematic*, care asigură implicarea unei maxime acripii la împlinirea acestui tratat.

Partea a II-a a tratatului este formată din două capitole. Primul, intitulat *Instrumentalia*, începe cu afirmația că tratatul respectiv „se vrea un sistem de ipoteze, un supermodel globalizant, capabil să genereze în diverse contexte ideatice, situaționale, strategice serii de modele, programe, scenarii, sinteze, cu posibile aplicații în practica politicilor economice.” Ceea ce este fascinant în acest tratat este dinamica relațiilor dintre economie și politică, în măsură să solicite permanent revizuirii, ca, de pildă, pentru următoarea formulă: „În practica managerială, economicul catalizează politicul și invers.” Este posibil să fi existat cândva acest moment de echilibru, dar în majoritatea țărilor lumii, astăzi, politicul nu mai catalizează decât bifarea organizării de alegeri mai mult sau mai puțin libere. În acest capitol, autorul pune o serie de întrebări, în măsură să sugereze dificultatea adaptării doctrinologiei la viteza transformărilor istorice în societatea omenească: „Oare mileniul III va inaugura o altă serie de Noi Ordini Economice și politice Mondiale sau, dimpotrivă, temuta Ordine Globală nu va fi decât suma nulă a unui conglomerat de dezordini regionale? Cine va învinge în conflictul dintre *forțele de asociere, de federalizare, de confederalizare și forțele de separare, de spargere, de ruptură*? Se va decide oare promovarea scenariului F1 (Fuziunea totală: *conștiința globalității ca unică soluție*) sau a scenariului F2 (Fiziunea totală: *conștiința atomizării ca unică soluție*)?”

Cel de-al doilea capitol al părții a doua a Tratatului se intitulează *Fundamentalia*. Acest capitol începe cu definirea Puterii, mai întâi, prin raportarea la *Massă*: „Puterea este – simultan – reprezentativă pentru marea *massă* și, fiind elitară și *minoritară*, în conflict cu ea. În consecință, grupul elitist, deținător al pachetului majoritar de decizii potențial globale, se va defini și prin raportare la *Criză*, el fiind un generator permanent de crize.” Aici bibliografia utilizată este imensă și notele de subsol înghesuie vizibil textul Tratatului aflat deasupra, în pagină. Se discută aici și despre dimensiunea morală a Puterii și despre virtuțile civice înmănunchate în așa numitul capital politic, pentru a ușura conceptualizarea istoriei. Autorul avansează diferite ipoteze și premize pentru a nu scăpa din vedere nici o concluzie posibilă, deci obligatorie. Aici se menționează că în economia tratatului de doctrinologie conceptul de muncă ocupă un loc central, cu riscul de a avea un conținut prea cuprinzător, spre a-i asigura o anume stabilitate în considerațiile exprimat.

Partea a III-a a Tratatului are cinci capitole distincte, cu titlu unitar: *Paradigmatica*. Densitatea ideatică este și aici maximă, lăsând impresia corectă că acest tratat n-ar putea fi rezumat. Acest lucru face demersul recenzării aproape imposibil. Subliniem anumite idei și puncte de vedere, mai mult pentru a ușura înțelegerea faptului că autorul este perfect neutru din punct de vedere politic, cum se și cuvine pentru autorii de tratate. Cel mai bine evaluăm neutralitatea autorilor de tratate după citatele pe care le aleg ca să-și illustreze ideile. Iată un citat din marele Keynes, din primul capitol al *Paradigmaticii*: „Ideile economiștilor și ale teoreticienilor politici, și atunci când au dreptate, și atunci când greșesc, exercită o influență mai puternică decât se crede îndeobște (...). Oamenii de acțiune, care se cred liberi de orice influențe intelectuale, sunt de obicei robii vreunui economist defunct. Maniacii aflați la putere, pe care îi inspiră glasuri ce numai ei le aud, își extrag declarațiile delirante din operele vreunui scrib savant, apărute cu câțiva ani mai devreme (...). În domeniul teoriei economice și politice nu sunt mulți aceia pe care îi influențează ideile noi, după ce trec de vârsta de 25 sau 30 de ani, astfel încât este puțin probabil ca ideile pe care funcționarii publici, politicienii și chiar agitatorii le aplică la evenimentele curente să fie dintre cele mai noi. Dar, mai devreme sau mai târziu, ideile și nu drepturile câștigate sunt cele care se dovedesc periculoase, și în bine, și în rău.”

Istoria economiei politice este o ancoră la care profesorul Narcis

Zărnescu recurge frecvent, pentru a ne convinge că arta citirii în busola preziziunii nu și-a pierdut valoarea. Secretul și sarea-n bucate a doctrinologiei este sociologia. Cel de-al cincilea capitol al *Paradigmaticii* insistă, pe bună dreptate, asupra diferitelor tipuri de corporatism, domeniu în care românii dețin pionieratul, nu numai în America de Sud. Poate că partea a patra din acest tratat intitulată *Ipoteze și proiecte de strategii analitice și (meta)logice* constituie domeniul cel mai interesant din acest tratat. Autorul aici se *avântă* mai tare decât în capitolele precedente. Ne-a format de-acum și nu se mai întrebă (pe sine) cât anume om fi înțeles. Cine n-a priceput până la partea a IV-a, nu merge mai departe cu lectura. Pasărea mamă și-a învățat puii să zboare. Nu ne mai simțim ucenici, ci calfe. Chiar de la început suntem atenționați că „Gödel a demonstrat că numărul legilor este infinit, dar și că el depășește numărul de legi care pot fi cunoscute, deoarece există legi despre legi *ad infinitum*”. Citatul este baza următoarei afirmații a profesorului Narcis Zărnescu: „O imagine paradigmatică sau secvențială asupra universului epistemic, a lumilor doctrinale și teoretice (zona economică), care să se constituie și ca bază a deciziilor economico-politice, nu se poate obține decât prin simplificare.”

Unul din meritele acestei cărți este și acela că se încheie cu o postfață a academicianului Ilie Bădescu, intitulată *Drumul unei cărți către imperiul cultural al Editurii Academiei Române*. Dacă în urmă cu decenii un Vasile Băncilă sau un Ernest Bernea vedea în reperiile trecutului sursa bunăstării morale și a mântuirii neamului românesc, într-o perioadă în care viitorul părea sumbru, fără a fi fost amenințător, Ilie Bădescu, astăzi, încearcă să descopere unde s-ar afla colacul de salvare al națiunii, mergând până la a împiedica barca națiunii române să ia apă, așa cum prevede regulamentul scufundării, aflat astăzi în funcțiune. Desigur, nimeni nu poate lupta cu o mass-media plătită de miliardari spre a urgenta efectele entropiei. Una din marile mele bucurii este să recunosc un compatriot care iubește România cu orice risc. Majoritatea românilor, azi, nici nu-și mai pune problema patriotismului, ca și când România ar fi dispărut deja de pe hartă. Capii dușmanilor știu însă că memoria românilor doar doarme și nu-i moartă. La atâta obiectivitate, inclusiv la Ilie Bădescu, muream dacă nu veneam cu puțin subiectivism românesc. Singurul loc, în care academicianul Ilie Bădescu este cel de demult, e o succintă formulare privind peregrinarea prin doctrine „pe suprafața destul de nesigură a societății postmoderne.” În rest, obiectivitate absolută, cum de altfel cere orice comentariu de tratat autentic.